

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

രാജേന്താ ഭൂവി നിപതനം ശ്രീരാമസ്യ കൃതേ വിലപനം ച,
കൈകേയീകർത്യകനിജാംഗസ്പർശസ്യ രാജന്താ നിഷേധഃ
കൈകേയോഃ പരിത്യാഗശ്ച, കൗസൽയായാഃ സേവകാനാം ച
സഹകാരേണ തസ്യ കൗസൽയാഭവനേ ഗമനം തത്രാപി
ശ്രീരാമസ്യ കൃതേ തേന ദുഃഖസ്യൈവാനുഭവകരണം

യാവത് തു നിർയതസ്തസ്യ
രജോരുപമദൃശ്യത |
നൈവേക്ഷ്യാകുവരസ്താവത്
സഞ്ജഹാരാത്മചക്ഷുഷീ || 2.42.1 ||

യാവദ് രാജാ പ്രിയം പുത്രം
പശ്യത്യന്തധാർമികം |
താവദ് വ്യവർധതേവാസ്യ
ധരൺയാം പുത്രദർശനേ || 2.42.2 ||

ന പശ്യതി രജോഽപ്യസ്യ
യദാ രാമസ്യ ഭൂമിപഃ |
തദാർത്ഥശ്ച നിഷ്ണൗശ്ച
പപാത ധരണീതലേ || 2.42.3 ||

തസ്യ ദക്ഷിണമൻവാഗാത്
 കൗസൽയാ ബാഹുമംഗനാ |
 പരം ചാസ്മിൻവഗാത് പാർശ്വം
 കൈകേയീ സാ സുമധ്യമാ || 2.42.4 ||

താം നയേന ച സമ്പന്നോ
 ധർമേണ വിനയേന ച |
 ഉവാച രാജാ കൈകേയീം
 സമീക്ഷ്യ വൃഥിതേന്ദ്രിയഃ || 2.42.5 ||

കൈകേയീ മാമകാംഗാനി
 മാ സ്പ്രാക്ഷീഃ പാപനിശ്ചയേ |
 നഹി ത്വാം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി
 ന ഭാർയാ ന ച ബാന്ധവീ || 2.42.6 ||

യേ ച ത്വാമനുജീവന്തി
 നാഹം തേഷാം ന തേ മമ |
 കേവലാർഥപരാം ഹി ത്വാം
 ത്യക്തധർമാം ത്യജാമ്യഹം || 2.42.7 ||

അഗൃഹ്ണാം യച്ച തേ പാണി -
 മഗ്നിം പര്യണയം ച യത് |
 അനുജാനാമി തത് സർവ -
 മസ്മിൻ ലോകേ പരത്ര ച || 2.42.8 ||

ഭരതശ്ചേത് പ്രതീതഃ സ്യാദ്
 രാജ്യം പ്രാപ്യേതദവ്യയം |
 യൻമേ സ ദദ്യാത് പിത്രർഥം
 മാ മാം തദുത്തമാഗമത് || 2.42.9 ||

അഥ രേണുസമുദ്ധ്യസ്തം
 സമുത്ഥാപ്യ നരാധിപം |
 ന്യവർത്തത തദാ ദേവീ
 കൗസൽയാ ശോകകർശിതാ || 2.42.10 ||

ഹത്യേവ ബ്രാഹ്മണം കാമാത്
 സ്വപൃഷ്ട്യാഗ്നിമിവ പാണിനാ |
 അൻവതപ്യത ധർമാത്മാ
 പുത്രം സഞ്ചിന്ത്യ രാഘവം || 2.42.11 ||

നിവൃത്യേവ നിവൃത്യേവ
 സീദതോ രഥവർമ്മസു |
 രാജേണാ നാതിബഭൗ രൂപം
 ഗ്രസ്തസ്യാംശുമതോ യഥാ || 2.42.12 ||

വിലലാപ സ ദുഃഖാർതഃ
 പ്രിയം പുത്രമനുസ്മരൻ |
 നഗരാന്തമനുപ്രാപ്തം
 ബുദ്ധ്യാ പുത്രമമാബ്രവീത് || 2.42.13 ||

വാഹനാനാം ച മുഖ്യാനാം
 വഹതാം തം മമാത്മജം |
 പദാനി പഥി ദൃശ്യന്തേ
 സ മഹാത്മാ ന ദൃശ്യതേ || 2.42.14 ||

യഃ സുഖേനോപധാനേഷു
 ശേതേ ചന്ദനരൂഷിതഃ |
 വീജ്യമാനോ മഹാർഹാഭിഃ
 സ്ത്രീഭിർമമ സുതോത്തമഃ || 2.42.15 ||

സ നൂനം ക്വചിദേവാദൃ
 വൃക്ഷമൂലമുപാശ്രിതഃ |
 കാഷ്ഠം വാ യദി വാശ്മാന -
 മുപധായ ശയിഷ്യതേ || 2.42.16 ||

ഉത്ഥാസ്യതി ച മേദിൻയാഃ
 കൃപണഃ പാംസുഗുംഠിതഃ |
 വിനിഃശ്വസൻ പ്രസ്രവണാത്
 കരേണുനാമിവർഷഭഃ || 2.42.17 ||

ദ്രക്ഷ്യന്തി നൂനം പുരുഷാ
 ദീർഘബാഹുഃ വനേചരാഃ |
 രാമമുത്ഥായ ഗച്ഛന്തം
 ലോകനാഥമനാഥവത് || 2.42.18 ||

സാ നൂനം ജനകസ്യേഷ്ടാ
 സുതാ സുഖസദോചിതാ |
 കണ്ടകാക്രമണക്ലാന്താ
 വനമദ്യ ഗമിഷ്യതി || 2.42.19 ||

അനഭിജ്ഞാ വനാനാം സാ
 നൂനം ഭയമുപൈഷ്യതി |
 ശ്വപദാനർഭിതം ശ്രുത്വാ
 ഗംഭീരം രോമഹർഷണം || 2.42.20 ||

സകാമാ ഭവ കൈകേയി
 വിധവാ രാജ്യമാവസ |
 നഹി തം പുരുഷവ്യാഘ്രം
 വിനാ ജീവിതുമുത്സഹേ || 2.42.21 ||

ഇത്യേവം വിലപൻ രാജാ
 ജനൗഘേലനാഭിസംവൃതഃ |
 അപസ്നാത ഇവാരിഷ്ടം
 പ്രവിവേശ ഗൃഹോത്തമം || 2.42.22 ||

ശൂന്യചത്വരവേശ്മാന്താം
 സംവൃതാപണവേദികാം |
 ക്ലാന്തദുർബലദുഃഖാർതാം
 നാത്യാകീർണമഹാപമാം || 2.42.23 ||

താമവേക്ഷ്യ പുരീം സർവാം
 രാമമേവാനുചിന്തയൻ |
 വിലപൻ പ്രാവിശദ് രാജാ
 ഗൃഹം സൂര്യ ഇവാംബുദം || 2.42.24 ||

മഹാഹ്രദമിവാക്ഷോഭ്യം
 സുപർണേന ഹൃതോരഗം |
 രാമേണ രഹിതം വേശ്മ
 വൈദേഹ്യാ ലക്ഷ്മണേന ച || 2.42.25 ||

അഥ ഗദ്ഗദശബ്ദസ്തു
 വിലപൻ വസുധാധിപഃ |
 ഉവാച മൃദു മന്ദാർഥം
 വചനം ദീനമന്യരം || 2.42.26 ||

കൗസൽയായാ ഗൃഹം ശീഘ്രം
 രാമമാതുർനയന്തു മാം |
 നഹ്യന്യത്ര മമാശ്വാസോ
 ഹൃദയസ്യ ഭവിഷ്യതി || 2.42.27 ||

ഇതി ബ്രുവന്തം രാജാന -
 മനയൻ ദ്വാദദർശിനഃ |
 കൗസൽയായാ ഗൃഹം തത്ര
 ന്യവേസ്യത വിനീതവത് || 2.42.28 ||

തതസ്തത്ര പ്രവിഷ്ടസ്യ
 കൗസൽയായാ നിവേശനം |
 അധിരൂഹ്യാപി ശയനം
 ബഭൂവ ലുലിതം മനഃ || 2.42.29 ||

പുത്രദ്വയവിഹീനം ച
 സ്നൂഷയാ ച വിവർജിതം |
 അപശ്യദ് ഭവനം രാജാ
 നഷ്ടചന്ദ്രമിവാംബരം || 2.42.30 ||

തച്ച ദൃഷ്ട്വാ മഹാരാജോ
 ഭുജമുദ്യമ്യ വീര്യവാൻ |
 ഉച്ചൈഃസ്വരേണ പ്രാക്രോശ -
 ഛാ രാമ വിജഹാസി നൗ || 2.42.31 ||

സുഖിതാ ബത തം കാലം
 ജീവിഷ്യന്തി നരോത്തമാഃ |
 പരിഷ്വജന്തോ യേ രാമം
 ദ്രക്ഷ്യന്തി പുനരാഗതം || 2.42.32 ||

അഥ രാത്ര്യാം പ്രപന്നായാം
 കാലരാത്ര്യാമിവാത്മനഃ |
 അർധരാത്രേ ദശരഥഃ
 കൗസൽയാമിദമബ്രവീത് || 2.42.33 ||

ന ത്വാം പശ്യാമി കൗസൽയേ
 സാധു മാം പാണിനാ സ്പൃശ |
 രാമം മേന്യുഗതാ ദൃഷ്ടി -
 രദ്യാപി ന നിവർത്തതേ || 2.42.34 ||

തം രാമമേവാനുവിചിന്തയന്തം
 സമീക്ഷ്യ ദേവീ ശയനേ നരേന്ദ്രം |
 ഉപോപവിശ്യാധികമാർത്തരൂപാ
 വിനിഃശ്വസന്തം വിലലാപ കൃച്ഛ്രം || 2.42.35 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
 അയോധ്യാകാണ്ഡേ ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ||